

ски гьонъ е било най-вече развито въ Габрово, където пъкъ обработката на дребнитъ кожи е била сравнително по-слабо застъпена

Инвентарътъ на кожарската работилница отъ тая епоха се е състоялъ главно отъ тъй нареченитъ „ями“ за варосване на кожата и отъ единъ по-голямъ или по-малкъ брой „корита“ и „постави“, въ които е ставало продъбването на сжщитъ, както и отъ нѣкои примитивни уреди за ръчна манипулация; не много по-високо, въ това отношение, е стояла обаче презъ това време кожарската индустрия и въ другитъ, иначе далечъ по-напреднали, страни на Сръдна и Западна Европа.

До каква степенъ е било развито кожарството у насъ въ поменатитъ форми още въ далечното минало, може да се сжди отъ факта, че напр. къмъ 1860 год. само въ Габрово е имало повече отъ 100 души самостоятелни майстори-кожари, а заетитъ въ производството лица — собственици и работници — сж наброявали 300—400 души. Заслужава да се отбележи и фактътъ, че наши кожари отъ Търново сж участвували съ успѣхъ въ Парижката всемирна изложба презъ 1866 година.

Първитъ години следъ освобождението отбелязватъ единъ застои, ако не и упадъкъ въ кожарското производство въ страната ни; явление лесно обяснимо съ настъпилата промѣна въ политическото положение и свързанитъ съ това пертурбации въ всичкитъ отрасли на икономическия и културенъ битъ на сжщата. Нуждитъ на държавната администрация сж привличали и поглъщали презъ това време всичко по-интелигентно и културно по-издигнато, та стопанската областъ въ живота на новата държава е останала занамерена и лишена отъ най-важния елементъ за нейното преусиѣване и напредъкъ — интелигентния и културенъ деецъ. Отъ друга страна младата държава бѣ наследила отъ дотогавашната си владетелка едно незавидно наследство — режима на капитулатиитъ, който ѝ отнемаше възможността за едно по-ефикасно покровителство на мѣстното производство и я заставяше да поддържа дълги години следъ освобождението чакъ до 1897 година, а по отношение на Турция, най-голямата почти вносителка на гьонъ въ страната ни презъ това време, по силата на специалната митническа конвенция съ сжщата, и до 1906 година — едно адвалорно вносно мито върху чуждия вносъ отъ около 8%, а фактически, вследствие широко практикуваното невѣрно обявяване стойността на внасянитъ стоки, едва ли повече

отъ 5—6%, очевидно съвсемъ недостатъчно да защити мѣстния производител отъ чуждата конкуренция, поставена и въ други отношения при много по-благоприятни условия. Тъкмо въ тоя периодъ отъ време кожарската индустрия на западъ отбелязва грамаденъ прогресъ съ въвеждането на нови по-рационални методи на работа, машинизиране на производството, въвеждане на нови артикули и други завоевания, които създаватъ едва ли не епоха въ това производство, приобретения обаче, които нашата изпаднала въ латентно състояние кожарска промишленостъ не е можала да следи и догонва и ние виждаме нарастващитъ нужди на населението да се задоволяватъ отъ единъ постоянно засилващъ се вносъ, както на обработени кожи, тъй и на готови обувки отъ чужбина. Все пакъ и сега, въпрѣки всички неблагоприятни условия, не липсватъ нови, макаръ и скромни, инициативи въ областта на кожарското производство въ страната ни: тъй вече презъ 1836 или 1887 година се основа въ Русе по европейски образецъ и завеждано отъ чужденци-майстори кожарското заведение на фирмата Пенковъ, Павловъ & Сие, първото, може би, въ страната ни, което има по-прононсиранъ фабриченъ характеръ, снабдено съ паренъ двигателъ цепеначка, валякъ за валцуване гьонъ, мелница за кори и др. приспособления; сжщото обзавежда и работилница за войнишки ботуши и става редовенъ доставчикъ на такива за българската армия, която до тогава се е снабдявала съ обувки тоже почти изключително отъ чужбина. Нѣколко години по-късно — къмъ 1891 год. — се основава въ София и второ модерно кожарско предприятие, ръководено пакъ отъ чужденци: това на Първото българско кожарско акц. д-во, съ основенъ капиталъ 1 милионъ златни лева. Къмъ края на първото десетилѣтие отъ освобождението — 1887—1888 година — започва модернизиранието на кожарството и въ Габрово, съ въвеждането съ успѣхъ, макаръ и въ ограничени размѣри, производството на юфтове, сантрачи, марокини, фодри и др., а къмъ 1890 година и на видело, които производства постепенно се засилватъ. Презъ 1895 година се реализира една инициатива, която е била отъ естество да допринесе извънредно много за бързото развитие и главно модернизиранието на мѣстното кожарство: презъ тая година именно отъ сръдствата на фонда, учреденъ отъ габровския родолюбецъ Д-ръ Василиади, се открива въ Габрово първото кожарско училище въ страната ни, за директоръ на което бива назначенъ Йонко Ив. Калпазановъ, спе-